



# LUND UNIVERSITY

## Dendrokronologisk analys av en sparre i södra långhusmuren i Frösö kyrka, Östersund

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2023

*Document Version:*  
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

*Citation for published version (APA):*

Hansson, A., & Linderson, H. (2023). *Dendrokronologisk analys av en sparre i södra långhusmuren i Frösö kyrka, Östersund*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2023:101). Lund University.

*Total number of authors:*  
2

### General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117  
221 00 Lund  
+46 46-222 00 00



LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY  
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN  
HANS LINDERSON



1 December 2023

**Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:101**

**Anton Hansson & Hans Linderson**

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV EN SPARRE I SÖDRA  
LÅNGHUSMUREN I FRÖSÖ KYRKA, ÖSTERSUND**

**Uppdragsgivare:** Jamtli, Björn Olofsson, Box 709, 831 28 Östersund. Org nr 893200-0303

Fakturaadress: STIFTELSEN JAMTLI, FE3285 Scancloud, 831 90 Östersund (alternativt jamtli@pdf.scancloud.se)

Kontaktperson: Björn Olofsson, bjorn.olofsson@jamtli.com

**Område:** Östersund **Prov nr:** 86382 **Antal sågskivor:** 1

**Dendrokronologiskt objekt:** Bränd sparre i hål nr 3 i södra långhusmuren

**Resultat:**

| Dendro nr: | Prov nr; | Trädslag | Antal år (2 radier om ej annat anges) | Splint (Sp)<br>Bark (B)<br>Vankant (W) | Datering av yttersta årsring i provet | Beräknat Fällningsår E(Efter)<br>V(vinterhalvåret) | Egenålder ±20 (mer vågad datering inom parantes) |
|------------|----------|----------|---------------------------------------|----------------------------------------|---------------------------------------|----------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 86382      | 7        | Tall     | 204                                   | Sp 39, Ej W                            | 1124                                  | <b>1145-1185</b>                                   | 250 (1145-1165)                                  |

**Kommentarer till ovanstående resultattabell**

Virket till prov 86382 har avverkats någon gång **1145-1185**. Mest troligt har virket avverkats någon gång 1145-1165 då mängden splintved i Jämtland sällan överstiger 80 ringar.

Tidigare analyser av virke från Frösö kyrka visar på både tidigare och senare byggfaser. Detta resultat blir ytterligare en pusselbit i Frösö kyrkas komplexa byggnadshistoria.

Virket korrelerar väl mot referensserier från Marby gamla kyrka samt mot en norsk kronologi uppbyggd av prov från flera stavkyrkor. Virket bör ändå vara relativt lokalt avverkat.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

## Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används  $17 \pm 7$  år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på  $\pm 20$  år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Vid extern kommunikation av resultaten i den här rapporten önskas omnämnande av laboratoriet.

Vid referens till rapporten: *Hansson, A. & Linderson, H. 2023. Dendrokronologisk analys av en sparre i södra långhusmuren i Frösö kyrka, Östersund. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2023:101. Lund: Lunds universitet.*

---

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: [Hans.Linderson@geol.lu.se](mailto:Hans.Linderson@geol.lu.se) Tel: 046-2227891